

V Bruseli 8. 5. 2013
COM(2013) 271 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Správa o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2012

{SWD(2013) 171 final}
{SWD(2013) 172 final}

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Správa o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2012

1. Úvod

Komisia vo svojej stratégii účinného uplatňovania Charty základných práv Európskou úniou (ďalej len „charta“) oznámila, že každý rok bude podávať správu o konkrétnych krokoch uskutočnených v záujme účinného uplatňovania charty¹. Týmto správami Komisia splňa dlhodobé a legitímne očakávanie v súvislosti so zahrnutím základných práv do centra politik EÚ, ktoré vyjadril najmä Európsky parlament². Systematické uplatňovanie charty si vyžaduje nielen dôkladné právne preskúmanie, ale rovnako aj politické preskúmanie s cieľom zistiť vplyv každej iniciatívy EÚ na základné práva.

Táto výročná správa tvorí základ dialógu, ktorý nevyhnutne musí prebiehať medzi všetkými inštitúciami EÚ a členskými štátmi v súvislosti s uplatňovaním charty. Je teda súčasťou procesu politického dialógu a preskúmania, ktorého cieľom je zabezpečiť, aby charta zostala aj naďalej referenčným bodom pri integrácii základných práv do všetkých právnych predpisov EÚ a uplatňovaní práva EÚ členskými štátmi. Uvádza sa v nej tiež, ako sa v EÚ kultúra základných práv rozvíja prostredníctvom nových právnych predpisov v oblastiach, v ktorých má EÚ právomoc konať, a prostredníctvom judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“). Vzhľadom na kľúčovú úlohu, ktorú zohrávajú sudy členských štátov v rámci kontroly dodržiavania charty pri uplatňovaní právnych predpisov EÚ členskými štátmi, táto správa poskytuje aj prvý prehľad judikatúry vnútroštátnych súdov, ktorá sa týka charty.

Pracovný dokument útvarov Komisie pripojený k tejto správe obsahuje podrobné informácie o uplatňovaní charty a opisujú sa v ňom konkrétne problémy, ktorým čelia jednotlivci (pozri prílohu I). Pokrok v uplatňovaní stratégie rovnosti žien a mužov (2010 – 2015) sa uvádza v druhom samostatnom pracovnom dokumente útvarov Komisie (pozri prílohu II).

2. ČINNOSŤ EÚ ZAMERANÁ NA PRESADZOVANIE ÚČINNÉHO UPLATŇOVANIA CHARTY

Charta je určená predovšetkým inštitúciám EÚ. Prvoradou povinnosťou inštitúcií EÚ je teda zabezpečiť dodržiavanie základných práv ako právnej požiadavky na základe záväznej charty.

Stratégia Komisie je zameraná na praktickú realizáciu právne záväznej charty³. Konkrétne kroky na uplatňovanie charty podporili zohľadňovanie základných práv zo strany Komisie pri príprave návrhov nových právnych predpisov a politik. Tento prístup má zásadný význam v celom rozhodovacom procese EÚ vrátane prípadov, keď Európsky parlament a Rada vykonávajú zmeny návrhov, ktoré pripravila Komisia. Všetky akty EÚ podrobne skúma aj Súdny dvor, čo je definitívnou zárukou dodržiavania základných práv v legislatívnej práci EÚ a všetkých ostatných aktoch EÚ.

Základné práva sa presadzujú vo všetkých politikách EÚ. Politika Komisie spočívajúca v napĺňaní štatútu občianstva Únie obsahom dopĺňa presadzovanie základných práv v rámci EÚ. Väčšina základných práv zakotvených v charte sa neuplatňuje len na občanov EÚ, ale má

¹ Oznámenie, ktoré Komisia prijala 19. 10. 2010 – Stratégia účinného uplatňovania Charty základných práv Európskou úniou – KOM (2010) 573 v konečnom znení

² Voggenhuberova správa Európskeho parlamentu – ref. č. dokumentu: A6-0034/2007.

³ Pozri poznámku pod čiarou 1.

veľký význam pre ochranu všetkých ľudí žijúcich v EÚ bez ohľadu na to, či sú občanmi Únie alebo nie.

2.1. Posilnenie ochrany základných práv prostredníctvom právnych predpisov EÚ

Skutočná kultúra základných práv spočíva nielen v zabezpečení súladu právnych predpisov s chartou. Tam, kde má Európska únia právomoc konať, môže Komisia navrhovať právne predpisy EÚ, ktorými sa vykonávajú práva a zásady charty. Je to zásadný krok pre občanov, aby mohli uplatňovať svoje práva podľa charty.

Aby bolo možné v plnom rozsahu zabezpečiť uplatňovanie charty v digitálnom veku, Komisia navrhla **rozsiahlu reformu pravidiel EÚ o ochrane osobných údajov**⁴. V Európe sa na základe historických skúseností vyvinulo spoločné chápanie, že súkromie je neoddeliteľnou súčasťou ľudskej dôstojnosti a osobnej slobody. Z tohto dôvodu sa v charte uznáva právo na súkromie (článok 7) aj právo na ochranu osobných údajov (článok 8). V zmluve (článok 16 ZFEÚ) sa EÚ poskytuje doplňujúca legislatívna právomoc na zavedenie harmonizovaných právnych predpisov EÚ na ochranu údajov.

Návrhmi Komisie sa aktualizujú a modernizujú zásady zakotvené v smernici z roku 1995 s cieľom zaručiť právo na ochranu osobných údajov v budúcnosti⁵. Táto reforma slúži na zvýšenie spoľahlivosti a zodpovednosti tých, ktorí spracúvajú osobné údaje, a posilnenie nezávislých vnútroštátnych orgánov na ochranu údajov. Zavádza „právo byť zabudnutý“, ktoré ľuďom pomôže lepšie riadiť riziká spojené s ochranou údajov on-line. V rámci reformy sa všeobecné zásady ochrany údajov a pravidiel rozširujú na vnútroštátnu políciu a orgány trestného súdnictva. Boli vypracované nové pravidlá na zabezpečenie dôslednej rovnováhy so všetkými základnými právami, ktoré môžu ovplyvniť, ako je napríklad sloboda prejavu. Ako užitočný príklad tohto procesu možno uviesť, že do návrhu boli zavedené osobitné záruky pre údaje, ktoré sa spracovávajú výhradne na účely žurnalistiky.

V roku 2012 **Komisia zaujala aktívny prístup k urýchleniu pokroku smerom k zlepšeniu rodovej vyváženosti vo vrcholových orgánoch európskych spoločností kótovaných na burze**⁶. Legislatívny návrh Komisie je míľnikom v právnych predpisoch EÚ o rodovej rovnosti. Na jednej strane uvádza do súladu povinnosť rovnakého zaobchádzania a na druhej strane podporovaním nedostatočne zastúpeného pohlavia zavádza možnosť uplatňovať pozitívnu diskrimináciu na účely dosiahnutia skutočnej rovnosti.

V návrhu je ako minimálny podiel nedostatočne zastúpeného pohlavia medzi nevýkonnými členmi vo vrcholových orgánoch týchto spoločností stanovený cieľ 40 % do roku 2020 (do roku 2018 pre kótované spoločnosti, ktoré sú verejnými podnikmi). Na účely splnenia tohto cieľa 40 % sa v návrhu ukladá kótovaným spoločnostiam s nižším percentuálnym podielom

⁴ a) Oznámenie o ochrane súkromia v prepojenom svete – Ochrana súkromia v prepojenom svete Európsky rámec ochrany údajov pre 21. storočie, COM (2012) 09 final. K dispozícii na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52012DC0009:sk:NOT>; b) Návrh nariadenia Európskeho parlamentu o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov COM (2012) 11 final. K dispozícii na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0011:FIN:SK:DOC> c) Návrh smernice o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov, COM (2012) 10 final. K dispozícii na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0010:FIN:SK:DOC>

⁵ Smernica 95/46/ES o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov, Ú. v. ES L 281 23.11.1995 s. 31 – 50.

⁶ Návrh smernice o zlepšení rodovej vyváženosti medzi nevýkonnými riadiacimi pracovníkmi spoločností kótovaných na burze a súvisiacich opatreniach, COM (2012) 614 final. K dispozícii na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0614:FIN:sk:PDF>.

nedostatočne zastúpeného pohlavia medzi nevykonnými riadiacimi pracovníkmi povinnosť postupovať pri vymenovávaní na tieto pozície na základe komparatívnej analýzy kvalifikácie každého kandidáta. Toto sa dosiahne použitím vopred stanovených, jasných, neutrálne formulovaných a jednoznačných kritérií. V prípade rovnakej kvalifikácie dostane prednosť uchádzač nedostatočne zastúpeného pohlavia.

Ochrana procesných práv je naďalej prioritou EÚ. Podľa smernice o práve na informácie v trestnom konaní, ktorá bola prijatá 22. mája 2012, sa vyžaduje, aby boli všetky zatknuté osoby informované o svojich právach v jazyku, ktorému rozumejú⁷. Okrem toho nová smernica, v ktorej sú stanovené minimálne normy týkajúce sa práv, podpory a ochrany obetí trestných činov, prijatá 25. októbra 2012, zabezpečuje pre obeť nediskriminačné minimálne práva v celej EÚ bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť alebo krajinu pobytu⁸. Zaručuje, že obeť budú uznané a že sa s nimi bude zaobchádzať s rešpektom, keď sa dostanú do kontaktu s políciou, prokurátormi a justíciou. Poskytuje im procesné práva na informácie, podporu a ochranu a zaistuje, aby sa mohli aktívne zúčastňovať na trestnom konaní. Smernica je zameraná na podporu a ochranu obetí, ktoré sú zraniteľné, pokiaľ ide o sekundárnu alebo opakovanú viktimizáciu alebo zastrašovanie v priebehu trestného konania. K týmto zraniteľným skupinám patria deti a obeť rodového násillia, násillia v blízkych vzťahoch, sexuálneho násillia alebo vykorisťovania, trestných činov z nenávisti a obeť so zdravotným postihnutím.

Politiky EÚ a právne predpisy EÚ sa musia zakladať na **objektívnych, spoľahlivých a porovnateľných údajoch** o dodržiavaní základných práv v EÚ. **Agentúra EÚ pre základné práva (ďalej len „agentúra“)** bola zriadená na účely poskytovania takýchto údajov. Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy by mala plniť svoje úlohy vo všetkých oblastiach právomocí EÚ, keď ide o základné práva. S týmto cieľom Komisia navrhla, aby agentúra mohla pracovať v oblastiach policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach⁹. Rada tento prístup nepodporila a rozhodla sa vylúčiť tieto dve hlavné oblasti právomocí Únie z viacročného rámca agentúry, v ktorom sú určené tematické oblasti, ktorými sa môže zaoberať v období rokov 2013 – 2017. Správne fungovanie agentúry bolo ďalej ohrozené v dôsledku oneskorenia pri prijímaní nového viacročného rámca. Na základe toho agentúra nebola schopná plniť svoje úlohy za normálnych podmienok a pristúpila vo veci plnenia svojich úloh k *ad hoc* žiadosti schválenej Radou koncom roka 2012. Rada pristúpila k prijatiu nového viacročného rámca 11. marca 2013 po tom, ako Spojené kráľovstvo stiahlo svoju parlamentnú výhradu¹⁰.

2.2. Rozmer základných práv v rámci vonkajšej činnosti EÚ

Charta sa uplatňuje na všetky činnosti Európskej únie vrátane činnosti v oblasti vonkajších vzťahov.

Vychádzajúc zo spoločného oznámenia Komisie/ESVČ Rada prijala **strategický rámec pre ľudské práva a demokraciu a akčný plán** na zlepšenie účinnosti a konzistentnosti politiky

⁷ Smernica 2012/13/EÚ o práve na informácie v trestnom konaní, Ú. v. EÚ L 142, 1.6.2012, s. 1 – 10.

⁸ Smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57 – 74.

⁹ Návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa zriaďuje viacročný rámec pre Agentúru Európskej únie pre základné práva na roky 2013 – 2017, KOM (2011) 880 v konečnom znení. K dispozícii na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0880:FIN:SK:HTML>.

¹⁰ Rozhodnutie Rady, ktorým sa zriaďuje viacročný rámec pre Agentúru Európskej únie pre základné práva na roky 2013 – 2017, prijaté 11. marca. K dispozícii na: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sk/12/st10/st10449.sk12.pdf>

EÚ v oblasti ľudských práv ako celku v najbližších rokoch¹¹. Jedným z prvých krokov v rámci nového strategického rámca EÚ a akčného plánu bolo, že Rada vymenovala Stavrosa Lambrinidisa za osobitného zástupcu EÚ pre ľudské práva¹².

Vo veci týkajúcej sa **zmrazenia majetku** jednej spoločnosti a jej majoritného akcionára, o ktorom rozhodla Rada v **rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky**, Súdny dvor zrušil prijaté opatrenia na základe toho, že Rada nepredložila žiadne informácie alebo dôkazy. Tým Súdny dvor potvrdil, že zásada účinnej súdnej ochrany (článok 47 charty) znamená to, že dôvod pre reštriktívne opatrenie musí byť oznámené dotknutému subjektu a osobe¹³. Je to nevyhnutné, aby mali adresáti reštriktívnych opatrení možnosť brániť svoje práva, aby súd mohol preskúmať zákonnosť dotknutého opatrenia. Toto súdne preskúmanie sa vzťahuje na posúdenie skutočností a okolností uvádzaných na jeho odôvodnenie a na overenie dôkazov a informácií, na ktorých sa toto posúdenie zakladá.

Dňa 4. júla 2012 **Európsky parlament zamietol návrh obchodnej dohody o boji proti falšovaniu** (ACTA), ktorá je zameraná na zlepšenie globálnych noriem pre presadzovanie práv duševného vlastníctva s cieľom účinnejšie bojovať proti obchodu s falšovaným a pirátskym tovarom. Tým Európsky parlament pri uplatňovaní svojich nových právomocí týkajúcich medzinárodných obchodných dohôd¹⁴ uplatnil chartu. EP sa odvolal najmä na potrebu zaviesť do návrhu obchodnej dohody primeranú rovnováhu medzi slobodou prejavu a informáciami a právom na vlastníctvo. Komisia sa takisto zaoberala týmito obavami a už predtým požiadala Súdny dvor, aby posúdil, či bola dohoda ACTA zlučiteľná s chartou. Komisia stiahla svoju žiadosť o stanovisko Súdneho dvora po tom, ako sa Európsky parlament jasne vyjadril, že nemôže prijať návrh dohody.

2.3. Kontrola aktov EÚ Súdny dvorom z hľadiska súladu s chartou

Rozsudky vydané Súdny dvorom v roku 2012, ktoré sa týkali súladu aktov EÚ s chartou, poskytli usmernenie, ako zohľadniť základné práva v legislatívnej práci EÚ a vo všetkých ostatných aktoch EÚ, ktoré majú právne účinky.

Súdny dvor vysvetlil, že charta sa musí zohľadňovať, keď sa zákonodarca rozhodne **delegovať právomoci** na Radu alebo Komisiu. Zrušil vykonávacie rozhodnutie Rady o dozore nad vonkajšími námornými hranicami Európskej únie na základe toho, že zavedenie pravidiel, na základe ktorých sa pohraničným hliadkam pridelia vymáhanie právomocí, predstavuje politickú voľbu patriacu do zodpovednosti zákonodarcu Európskej únie a tieto pravidlá by mohli ovplyvniť osobnú slobodu a základné práva do takej miery, že je potrebný zásah zákonodarcu Európskej únie¹⁵.

Dvor audítorov tiež skúmal, či inštitúcie EÚ vo svojej náborovej politike skutočne rešpektujú **zásadu nediskriminácie**. Súd zrušil oznámenia o viacerých verejných výberových konaniach na úradníkov inštitúcií EÚ, ktoré boli uverejnené v plnom rozsahu len v troch úradných jazykoch¹⁶. Dvor audítorov konštatoval, že potenciálny uchádzač, ktorého materinským jazykom nie je jeden z jazykov, v ktorých boli sporné oznámenia o výberových konaniach

¹¹ Spoločné oznámenie o ľudských právach a demokracii v centre vonkajšej činnosti EÚ – smerom k účinnejšiemu prístupu, KOM (2011) 886 v konečnom znení: K dispozícii na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0886:FIN:sk:PDF>. Strategický rámec pre ľudské práva a demokraciu dokument Rady č. 11417/12 EXT 1 z 28. 6. 2012. K dispozícii na: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sk/12/st11/st11417-ex01.sk12.pdf>

¹² Rozhodnutie Rady 2012/440/SZBP z 25.7.2012, ktorým sa vymenúva osobitný zástupca Európskej únie pre ľudské práva, Ú. v. EÚ L 200, s. 21 – 23.

¹³ SDEÚ, vec T-439/10 a T-440/10, *Fulmen a F. Mahloutian/Rada*, 21.3.2012.

¹⁴ Odporúčanie Európskeho parlamentu, dokument ref. č.: A7-0204/2012 z 22.6.2012.

¹⁵ SDEÚ, vec C-355/10, *Európsky parlament/Rada EÚ*, 5.9.2012.

¹⁶ SDEÚ, Veľká komora, vec C-566/10 P, *Talianska republika/Komisia*, 27.11.2012.

uverejnené v plnom rozsahu, bol v nevýhode v porovnaní s uchádzačom, ktorého materinský jazyk bol jeden z týchto troch jazykov. Táto nevýhoda bola dôsledkom neprimeraného rozdielu v zaobchádzaní na základe jazyka, ktorá je zakázaná článkom 21 charty.

Súdny dvor skúmal aj uplatňovanie **zásady dobrej správy vecí verejných** zo strany inštitúcií EÚ (článok 41 charty). Zrušil rozhodnutie Komisie odmietnuť ponuku v rámci výzvy na prekladanie ponúk v prípade verejného obstarávania na služby, pretože Komisia neposkytla dostatočné odôvodnenie svojho rozhodnutia¹⁷. Súdny dvor ustanovil spojenie medzi článkom 41 (dobrá správa vecí verejných) a článkom 47 (prístup k spravodlivosti) charty, pretože dôvody dané správou sú nevyhnutné pre rozhodnutie dotknutej osoby, či namietat' proti rozhodnutiu na príslušných súdoch.

Na základe niektorých rozhodnutí Súdneho dvora v posledných rokoch boli potrebné úpravy právnych predpisov EÚ. V tejto súvislosti Európsky parlament, Rada a Komisia zahrnula judikatúru Súdneho dvora do rokovaní o novom dublinskom nariadení o podmienkach presunu žiadateľov o azyl v EÚ¹⁸. Na základe toho v rámci nových dohodnutých pravidiel žiadatelia o azyl nesmú byť poslaní späť do členského štátu, v ktorom existuje vážne nebezpečenstvo porušovania ich základných práv. Namiesto toho by sa povinnosť poskytnúť rýchly prístup k azylovému konaniu mala uplatniť v inom členskom štáte.

Komisia zohľadnila judikatúru Súdneho dvora aj pri príprave svojho pozmeneného návrhu o zverejňovaní príjemcov európskych poľnohospodárskych fondov¹⁹. Nové navrhované pravidlá sú založené na zrevidovanom podrobnom odôvodnení zameranom na potrebu verejnej kontroly využívania európskych poľnohospodárskych fondov v záujme ochrany finančných záujmov Únie. Vyžadujú v nich podrobnejšie informácie o charaktere a opise opatrení, na ktoré majú byť vyplatené finančné prostriedky. Meno príjemcu sa však nebude zverejňovať, ak hodnota nedosiahne minimálnu prahovú úroveň. Toto ustanovenie sa riadi aspektmi proporcionality, a to medzi cieľmi verejnej kontroly nakladania s verejnými prostriedkami na jednej strane a právom príjemcov na rešpektovanie ich súkromného života vo všeobecnosti a na ochranu ich osobných údajov na strane druhej.

3. UPLATŇOVANIE CHARTY V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH

V rámci EÚ je ochrana základných práv zaistená dvojúrovňovým systémom: vnútroštátny systém založený na ústavách členských štátov a medzinárodných právnych záväzkoch, ako je napr. Európsky dohovor o ľudských právach (EDLP), a systém EÚ založený na charte, ktorá sa uplatňuje len vo vzťahu k činnostiam inštitúcií EÚ alebo pri uplatňovaní práva EÚ členskými štátmi. Charta nenahrádza existujúce systémy na ochranu základných práv, ale ich dopĺňa.

¹⁷ SDEÚ, vec T-183/10, *Sviluppo Globale GEIE/Komisii*, 10.10.2012.

¹⁸ SDEÚ, spojené veci C-411/10 a C-493/10, *N.S./Secretary of State for the Home Department a M.E. a iní/Refugee Applications Commissioner*, 21.12.2011. Návrh nariadenia, ktorým sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, KOM (2008) 820 v konečnom znení: K dispozícii na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0820:FIN:SK:PDF>

¹⁹ SDEÚ, spojené veci C-92/09 a C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR a Hartmut Eifert/Land Hessen a Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung*, 10.11.2010. Zmena a doplnenie návrhu Komisie KOM (2011) 628/v konečnom znení/2 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky, COM (2012) 551 final. K dispozícii na: http://ec.europa.eu/agriculture/funding/regulation/amendment-com-2012-551_en.pdf.

Súdny dvor upozornil na obmedzenia rozsahu uplatňovania charty . Vyhlásil za neprípustný návrh bulharského správneho súdu na začatie prejudiciálneho konania týkajúci sa práva na prostriedok nápravy v súvislosti s rozhodnutiami o uložení trestných sankcií za určité porušenia pravidiel cestnej premávky, s odvolaním sa na ustálenú judikatúru, v ktorej sa uvádza, že požiadavky vyplývajúce z ochrany základných práv sú záväzné pre členské štáty vždy, keď uplatňujú právo EÚ²⁰.

Ustanovenia charty sú určené členským štátom len vtedy, ak uplatňujú právo EÚ, a ani chartou, ani zmluvou sa EÚ nezakladá žiadna nová právomoc v oblasti základných práv. Ak príslušný vnútroštátny právny predpis nepredstavuje opatrenie vykonávajúce právo EÚ alebo nie je spojené s právom EÚ iným spôsobom, v tom prípade Súdny dvor nemá právomoc²¹.

Významné dôsledky charty vidno na rastúcom počte návrhov vnútroštátnych jurisdikcií na začatie prejudiciálneho konania, ktoré sú adresované Súdnemu dvoru. Napríklad v oblasti azylu Súdny dvor potvrdil, že vždy, keď sa žiadosť o azyl podá na hranici alebo na území členského štátu, tento členský štát je povinný priznať žiadateľom o azyl minimálne podmienky prijímania stanovené v práve EÚ bez ohľadu na to, či je tento členský štát zodpovedný za preskúmanie žiadosti o azyl podľa práva EÚ²². Najmä potreba dodržiavať základné zásady ľudskej dôstojnosti (článok 1) a práva na azyl (článok 18) znamená, že povinnosť podľa právnych predpisov EÚ²³ poskytnúť žiadateľovi o azyl ubytovanie, stravu, oblečenie a denné dávky a následné finančné záväzky znáša žiadajúci členský štát, pokiaľ žiadateľ o azyl nie je odovzdaný do členského štátu zodpovedného za preskúmanie jeho žiadosti.

3.1. Opatrenia prijaté Komisiou na zabezpečenie dodržiavania charty členskými štátmi

Komisia pri plnení svojej úlohy strážkyne zmlúv zaisťuje dodržiavanie charty a v prípade potreby je odhodlaná zasiahnuť, keď má na to právomoc. Komisia bola v roku 2012 prvýkrát vyzvaná predložiť Súdnemu dvoru prípady na konanie vo veci porušenia právnych predpisov, ktoré sa týkali nedodržania hlavných ustanovení charty zo strany členského štátu.

Maďarsko prijalo v uplynulých rokoch niekoľko zákonov – niektoré z nich tzv. základné zákony prijaté priamo v rámci novej ústavy – **ktoré vzbudili značné obavy z hľadiska základných práv** a boli skúmané Radou Európy. Komisia vykonala právnu analýzu v bodoch, v ktorých existuje spojitosť s právom EÚ, v súlade s rozsahom pôsobnosti charty (článok 51) a úlohou Komisie ako strážkyne zmlúv. Na základe prvých varovných listov koncom roka 2011 sa Komisia rozhodla 7. júna 2012 začať na Súdnom dvore konanie vo veci porušenia právnych predpisov. Komisia najskôr namietala zásahy do nezávislosti maďarského orgánu na ochranu údajov na základe toho, že „úplná nezávislosť“ vnútroštátnych orgánov na ochranu údajov je požiadavkou smernice o ochrane údajov z roku 1995 a je výslovne uznaná v článku 16 ZFEÚ, ako aj v článku 8 charty. V druhom konaní vo veci porušenia Komisia namietala predčasný odchod do dôchodku asi 274 sudcov a prokurátorov v Maďarsku v dôsledku náhleho zníženia povinného dôchodkového veku pre túto profesiu zo 70 rokov na 62. Základom konania Komisie bola smernica 2000/78/ES o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní, ktorá zakazuje diskrimináciu na pracovisku na základe veku. Patrí k tomu aj prepustenie z dôvodov súvisiacich s vekom bez objektívneho odôvodnenia. Tento prípad teda

²⁰ SDEÚ, vec C-27/11, *Vinkov*, 7.6.2012.

²¹ Pozri tiež rozsudok SDEÚ, vec C 370/12, *Pringle/Irsko*, 27.11.2012

²² SDEÚ, vec C-179/11 *Cimade and Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) /Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, 27.9.2012.

²³ Smernica Rady 2003/9/ES, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl, (Ú. v. EÚ L 31, 6.2.2008, s.18 – 25).

pomáha uplatňovaniu všeobecného zákazu diskriminácie vrátane diskriminácie na základe veku, ako je zaručené článkom 21 charty. Rozhodnutie Súdneho dvora zo 6. novembra 2012 potvrdil posúdenie Komisie, podľa ktorého je povinný vek odchodu do dôchodku pre sudcov, prokurátorov a notárov s veľmi krátkym prechodným obdobím nezlučiteľný s právom EÚ o rovnakom zaobchádzaní. Maďarsko bude musieť zmeniť tieto pravidlá tak, aby boli v súlade s právom EÚ²⁴.

Sloboda a pluralita médií boli tiež predmetom diskusií medzi Komisiou a maďarskými orgánmi o nových právnych predpisoch týkajúcich sa médií v súvislosti s povinnosťou vyváženého pokrytia a pravidiel týkajúcich sa urážlivého obsahu. Komisia a maďarské orgány sa dohodli aj na niektorých úpravách týkajúcich sa iných predpisov, ktoré by inak mohli predstavovať porušenie smernice o audiovizuálnych mediálnych službách a/alebo pravidiel o voľnom pohybe služieb a slobode usadiť sa.

Pokiaľ ide o otázku nezávislosti súdnictva v Maďarsku vo všeobecnosti, Komisia v roku 2012 vyjadrila obavy vo viacerých listoch, a to najmä v súvislosti s právomocami maďarského riaditeľa národného justičného úradu prerozdeľovať prípady z jedného súdu na iný a presunúť sudcu proti jeho vôli. Komisia poukázala na to, že tieto opatrenia by mohli mať vplyv na účinné uplatňovanie práva Únie v Maďarsku a základných práv občanov a podnikov na účinný opravný prostriedok na nezávislom súde v prípadoch založených na právnych predpisoch Únie, ako im zaručuje článok 47 charty. Diskusie prebiehajú aj medzi Radou Európy (konkrétne Benátskou komisiou) a maďarskými orgánmi. Komisia túto záležitosť pozorne sleduje najmä s cieľom preveriť súlad s právom na účinný opravný prostriedok.

V podobnom prípade Komisia hneď, ako bola informovaná v auguste 2012 o **vývoji vo Francúzsku** o búraní rómskych osád a o vracaní Rómov do ich domovskej krajiny, napísala francúzskym orgánom a prebehli diskusie zamerané na objasnenie faktov a právneho rámca. V posledných pár rokoch sa situácia výrazne zmenila. V nadväznosti na opatrenia Komisie z roku 2010, ktorými sa malo zaručiť uplatňovanie smernice o voľnom pohybe všetkými členskými štátmi a zaviesť európsky rámec pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov, Francúzsko upravilo svoje právne predpisy s cieľom zaručiť úplný súlad so smernicou o voľnom pohybe, najmä pokiaľ ide o procesné záruky týkajúce sa vyhostenia občanov EÚ, a prijalo vnútroštátnu stratégiu integrácie Rómov. Na základe tejto novej stratégie prebieha úzka spolupráca a v oblasti začleňovania Rómov do spoločnosti sa vynakladá zvýšené úsilie za aktívnej účasti Francúzska.

V roku 2012 Komisia začala **konanie vo veci porušenia právnych predpisov proti Malte** na základe toho, že nesprávne vykonávala pravidlá EÚ na voľný pohyb a predovšetkým **právo manželských partnerov rovnakého pohlavia alebo registrovaných partnerov pripojiť sa k občanom EÚ na Malte a bývať tam s nimi**. Na základe opatrenia zo strany Komisie boli maltské právne predpisy upravené a v súčasnosti sú zlučiteľné s pravidlami EÚ týkajúcimi sa práv občanov EÚ na voľný pohyb a nediskrimináciu.

3.2. Vývoj vnútroštátnej judikatúry o uplatňovaní charty členskými štátmi

Právne spoločenstvo, na ktorom je Únia založená, sa opiera o vnútroštátne sudy. Práva, ktoré priznáva Únia občanom, možno účinne zaručiť len vtedy, ak sudcovia členských štátov vykonávajú svoje právomoci v plnom rozsahu. Vnútroštátne ústavné a najvyššie sudy majú osobitnú zodpovednosť za spoluprácu so Súdnyň s cieľom zabezpečiť účinné uplatňovanie Charty základných práv.

Z údajov zhromaždených **Združením štátnych rád a najvyšších správnych súdov (ACA)** vyplýva, že odkazy na chartu už boli uvedené v mnohých rozsudkoch správnych súdov v

²⁴ SDEÚ, vec C 286/12, *Európska komisia/Maďarsko*, 6.11.2012.

členských štátoch EÚ²⁵. V správach sa najčastejšie uvádzajú ustanovenia charty týkajúce sa rešpektovania súkromného a rodinného života (článok 7), slobody prejavu a práva na informácie (článok 11), vlastníckeho práva (článok 17), práva na azyl (článok 18), zákazu hromadného vyhodenia a vrátenia (*non-refoulement*) (článok 19), práv dieťaťa (článok 24), práva na dobrú správu vecí verejných (článok 41) a práva na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces (článok 47).

Doteraz najčastejšie sa uvádzali odkazy na chartu v oblasti prístahovateľstva a azylu²⁶. Z analýzy Agentúry EÚ pre základné práva zameranej na informácie o judikatúre týkajúcej sa charty, ktoré poskytli niektoré členské štáty, takisto vyplýva, že dôsledky charty idú ďaleko nad rámec tejto oblasti a týkajú sa veľmi rozmanitých oblastí, ako napr. nariadení o finančných trhoch, pracovného práva, ochrany spotrebiteľov, environmentálneho práva a opatrovníckych práv na deti²⁷.

Z analýzy súdnych rozhodnutí, v ktorých sa uvádza odkaz na chartu, ďalej vyplýva, že vnútroštátni sudcovia používajú chartu na podporu svojho odôvodnenia, a to aj v prípadoch, ktoré nemajú nevyhnutne súvislosť s právom EÚ. Existujú určité dôkazy o **zahrnutí charty do vnútroštátnych systémov ochrany základných práv**. Rakúsky ústavný súd vyniesol prelomové rozhodnutie týkajúce sa uplatňovania charty v rámci vnútroštátnej súdnej kontroly ústavnosti²⁸. Uznáva veľmi osobitnú úlohu charty v rámci právneho systému EÚ a jej odlišný charakter v porovnaní so súborom práv a zásad, ktoré dlhé roky rozvíja Súdny dvor EÚ. Dospel k názoru, že charta je vykonateľná v konaní začatom na ústavnom súde na účely súdneho preskúmania vnútroštátnych právnych predpisov, a teda jednotlivci sa môžu dovolávať práv a zásad uznaných v charte pri namietaní zákonnosti vnútroštátnych právnych predpisov. Rakúsky ústavný súd identifikoval významné podobnosti medzi úlohou, ktorú charta zohráva v právnom systéme EÚ, a tou, ktorú zohráva EDĽP v zmysle rakúskej ústavy, podľa ktorého má EDĽP pôsobnosť ústavného zákona.

4. PRISTÚPENIE EÚ K EURÓPSKEMU DOHOVORU O ĽUDSKÝCH PRÁVACH

Lisabonská zmluva uložila EÚ **jasný záväzok pristúpiť k EDĽP**. Všetky členské štáty s tým vyjadrili súhlas, keď ratifikovali Lisabonskú zmluvu.

Rokovania o dohode o pristúpení boli pozastavené v prvej polovici roka, pretože niektoré členské štáty vyjadrili pochybnosti a vzniesli otázky týkajúce sa návrhu dohody vypracovanej na technickej úrovni v júni 2011. Napokon v apríli 2012 sa v Rade dosiahla dohoda, takže v júni 2012 mohli rokovania pokračovať v zložení 47 + 1 (47 členov Rady Európy a Komisia v mene EÚ).

Súbežne s tým sa pracovalo na základných prvkoch vnútorných pravidiel, ktorými sa má riadiť účasť EÚ a členských štátov v konaní na súde v Štrasburgu v situáciách, keď ide o pochybnosti v súvislosti s právom Únie.

V tejto súvislosti je na uzavretie dohody o pristúpení k EDĽP potrebná jednomyselnosť a jej sprievodné opatrenia by nemali slúžiť na ospravedlnenie oneskorenia tohto procesu, ktorý je jasne a záväzne zakotvený v zmluve .

²⁵ Ďalšie podrobné informácie sa uvádzajú v správach ACA Európa. K dispozícii na: http://www.aca-europe.eu/en/colloquiums/colloq_en_23.html

²⁶ V tejto oblasti práva sa okrem Španielska, Maďarska a Rakúska uvádzali odkazy na chartu v každej krajine.

²⁷ Pozri najmä: *The Protection of Fundamental Rights Post Lisbon: the Interaction between the Charter of Fundamental Rights of the European Union, the European Convention on Human Rights and National Constitutions* Zv.I, ed. Laffranque, Julia, Správy z kongresu FIDE Tallinn 2012, Univerzita v Tartu.

²⁸ Rakúsky ústavný súd, veci U 466/11 a U 1836/11, 14.3.2012.

5. ZÁVER

Po troch rokoch platnosti charty ako primárneho právneho predpisu možno jej prevzatie vnútroštátnymi súdmi v prípadoch, keď ide o právo EÚ, považovať za pozitívne znamenie. Nárast odvolaní na chartu je prvým príznakom účinného, decentralizovaného uplatňovania charty v rámci vnútroštátnych ústavných poriadkov. Ide o dôležitý krok na ceste k ucelenejšiemu systému ochrany základných práv, ktorý zaručuje rovnakú úroveň práv a ochrany vo všetkých členských štátoch vždy, keď sa uplatňuje právo EÚ.

V prejave o stave Únie v roku 2012 predseda Európskej komisie Barroso zdôraznil, že základy, na ktorých je postavená naša Únia – dodržiavanie základných práv, právneho štátu a demokracie – je potrebné neustále chrániť a upevňovať²⁹. Preto sa Komisia zaviazala, že pôjde príkladom pri zabezpečovaní súladu všetkých právnych aktov EÚ s chartou. Komisia je odhodlaná aj naďalej podnikáť rozhodné kroky v prospech uplatňovania charty, keď má na to právomoc. Komisia je zároveň odhodlaná v prípade potreby zasiahnuť, keď členské štáty uplatňujú právo Únie, s cieľom zabezpečiť účinné vykonávanie charty, ako napr. v konaní na Súdnom dvore týkajúcom sa sporu o predčasný odchod sudcov a prokurátorov v Maďarsku do dôchodku.

Komisia bude dôkladne skúmať vývoj ochrany základných práv v EÚ vrátane vývoja judikatúry týkajúcej sa uplatňovania charty na úrovni Únie, ako aj členských štátov³⁰. Vyzýva Európsky parlament a Radu ministrov, aby túto správu podrobne prerokovali.

²⁹ K dispozícii na: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-596_sk.htm

³⁰ Príhovor podpredsedníčky Komisie Viviane Redingovej na XXV. kongrese FIDE (Medzinárodná federácia európskeho práva) Talin, 31. mája 2012. K dispozícii na: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-403_en.htm?locale=en